ГОДИНА IX. На Цетињу, у Суботу 29. Новембра 1880. БРОЈ 48.

Излази Суботом.
Цијена:
За ЦРНУ ГОРУ и АУСТРО-УГАРСКУ (с БОСНОМ и ХЕРЦЕГОВИНОМ) на годину 6 ф., на по год. 3 ф., на четврт године 1 ф. и 50 новчића.
За све остале земље у ЈЕВРОПИ и АМЕРИЦИ: на годину 20 франака, на по године 10 франака, на четврт године 5 франака.

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

Претплата шаље се у плаћеним писмима непосредно администрацији »Гл. Црногорца« на Цетиње, а може се и картом упутницом на пошту у Котор. Дописи шиљу се уредништву. Рукописи се не враћају.

За огласе плаћа се од реда 5 новч. За огласе веће и на дуже вријеме мање.

ЦЕТИЊЕ, 28. Новембра.

Црна Гора, догађајима од потоњијех година на југ помакнута, има ту своје нарочите задатке. Ту су сједишта старе српске државе, ту некадашња сред шта старе српске културе. која је, према тадашњијем приликама, доста високо стојала.

Историјски догађаји од пет вијекова произвели су у тијем крајевима огромну мијену. Прије свега наступ варварскога племена османлијског сатр'о је до корјена сваки траг старијем културама, остављајући за собом пустош и рушевину Осим тога влада цариградска, нарочито у потоња времена, служила се и другијем средствима, осим огња и мача, да уништи и уклони с пута све што би сметало њеном неограниченом господарству у турској царевини.

Видећи дакле да је српско племе једно од најжилавијех у цијелој турској царевини, видећи у њему и најсилнији револуционарнији елеменат који и ако је највишим дијелом подлијегао суровој сили освојача, и пак нигда није хтио припознати ту силу, но је вјечито протестовао против ње својим устанцима, — видећи све то влада цариградска систематично је ишла за тијем да тај елеменат коначно уништи и сатре. У то име она је кроз пет вијекова водила крваве ратове против јединог непобјеђеног прејемника старе српске државе, против Црне Горе која је вјековном јуначком борбом одржала непрекидност српске државе, и о стијенама њеним сломила је стотине хиљада својијех синова не могући и пак савладати ово гнијездо српске слободе и независности.

Но што турска влада није могла да уради против Црне Горе, то је урадила во другим савладаним крајевима српске државе, нарочито пак по негдашњим средиштима њезинијем.

Ту је Турска прилично постигла своју цијељ: да расне и да уништи српски елеменат. Она је то постигла: прво силом намећући Србима вјеру мухамедовску и тијем одвраћајући их и од народности њихове. друго политиком колонизације која је удешена била чисто против српског елемента.

Познато је да је турска влада најразнородније и обично најдивљачније елементе своје царевине насељавала у ове крајеве, с једне стране да би што јаче раздробила и сатрла разломке српскога народа који су остали у тијем крајевима, с друге стране да би двије српске државе оградила и осјекла их од њиховијех сународника зидом подигнутим од гомиле туђијех дивљачкијех из Азије и Африке досељенијех племена. Осим тога влада турска служила се и свијем другијем племенима, која су живјела у сусједству Срба, само ако је примјетила да су та племена непријатељски расположена према Србима. Тако је она у свему на руку ишла племену арбанашком, истјецала га свагда, обадравала и потпомагала новцем и свакојаким угодностима, само да би одњега начинила оруђе које ће јој послужити у политици њеној устројеној за сатирање српскога племена.

Тој политици турске владе имамо захвалити што видимо у српскијем земљама велик број Срба мухамедовске вјере, који се поред вјере личе своје рођене браће. Истој политици има се и то захвалити, што око граничног плота Црне Горе и Србије налазимо племена којих ту нигда није било, као: Черкезе, Курде и т. д. На пошљетку и то се има захвалити истој политици, што у старим средиштима српске државе: у Призрену, Приштини, Митровици, Ђакову, Пећи и Скадру, данас налазимо сједишта некаке »лиге арбанашке« и метрополе тобожњег арбанашког народа.

Но све то није помогло Турској Петвјековна практика мача и огња није могла сатрти Црне Горе; петвјековна практика речене политике није могла сатрти ни уништити српскога народа. Опет је то *српски народ* био који је устанком својим и ратом потоњим од чести сам задао а без сумње искључиво он једини причинио да се зада самртни ударац турској царевини.

И он је постигао своју цијељ. Турска. и ако су јој још остали неки разломци од старе царевине у Јевропи, није више у стању да тјера политику уништавања српскога народа

Но задатак је сада српскијем државама, да подижу српски народ у крајевима гдје је под сјаком оне политике турске клонуо и пао.

Нарочито пак нашој држави, која је, на југ потиснута, захватила један дио од крајева старе српске државе, пада у дио лијепа и племенита мисија, да начини од себе средиште, које ће моралном снагом привлачити к себи отуђене народе и спајати их са собом.

Црна Гора. самим садашњим положајем својим, позвана је да буде културни пионир Јевропе у овијем крајевима, јер као што је познато, нема на цијелом балканском полуострву запуштенијег краја, нема једнога комата земље на овој страни који би био мање дотакнут цивилизацијом, гдје би се мање знало за благодјети једне добро уређене правне државе, него што су ови окомци Проклетије и Пакленог Врха у нашем непосредном сусједству.

Црна Гора, својом свијећом из Подгорице, Бара и Уциња, ваља да засвијетли и тијем крајевима. Ти крајеви и народи у њима ваља на Црној Гори да осјете како је лијепо и угодно живјети у једној добро уређеној правној држави. гдје се поштује свачија слобода и имање, гдје се пази свачија вјера, гдје је влади прва брига како ће јој народ напредовати у просвјети и материјалном благостању и у сваком добру.

Кад то осјете ти народи и у Црногорцима познају браћу своју која им само добра желе, они ће и без пушке и топа сами од себе пожељети да буду учесници једне државне заједнице, која само благодјети излијева на све који имају срећу да се у њој налазе. А Јевропа не ће моћи и не ће смјети ускратити свога благослова једном дјелу и једном успјеху, који Црна Гора на овијем крајевима постигне својом цивилизаторском мисијом.

Ми нијесмо у положају да у овијем стварма можемо познавати намјере наше високе владе; али смо тврдо увјерени да се и она овакијем погледима руководи у држању свом према новодобивенијем крајевима У том увјерењу крријеви нас и то што видимо како жиро влада наша настојава да у тијем крајевима што прије успостави све стројеве државнога реда и правнога поретка. како се жури око установљења административнијех и судскијех власти по цијелом округу на Бојани, како се брине око уређења свијех поморскијех установа које су скопчане с добитком новога пристаништа у Уцињу, како је тамо већ установила кн. црногорско поштанско и телеграфско звање и т. д.

То су све јасни знаци, који свједоче, да наша влада у тијем крајевима корача правцем доброга државног реда. културе и цивилизације, а то, осим што служи на корист цијелој нашој држави. још ће јој придобити љубав и преданост нашијех новијех сударжавјана као и симпатије Јевропе

У том правцу помага' Бог и у напријед!

Његово Височанство наш Књаз и Господар имао је високу милост помиловати злочинце у Подгорици. који су се доказаним издајством љуто огријешили о вјерност своме Књазу и својој отаџбини.

Дакле људи, који би зарад злочинстава својих у свјема другим земљама и државама давно висјели на коцу између неба и земље, код нас су пуштени на слободу и шетају се данас мирно поред осталијех грађана црногорскијех, који су живот и имање своје принијели на олтар отаџбине.

Милост узвишеног владаоца нашег опростила им је гријехове, а на владаоца угледа се цијела земља и сав народ, који им такође гријехове праштa.

Иза опроштаја и помиловања пада завјеса заборава на дјело учињено и на личности које су га учиниле.

И ми не ћемо овдје да деремо ту завјесу. Што је било, било. Али не може нам се а да овом приликом из догађаја који су се појавили не извучемо лекцију за будућност и поуку за нове суграђане наше, који су ступили с нама у државну заједницу.

Из овога догађаја, који се збио у Подгорици, ми изводимо закључене. да је у нашијем државнијем међама остало неколико људи, који не могу или још боље рећи: не ће да се опријатеље с црногорском државом.

Кад се запитамо, шта би им могло дати повод томе? ми не можемо да се ловијемо разлогу, којим би се њихово држање, и ако не извинити, оно бар протумачити могло. Јер у Црној Гори поступа се са свјема вјерама тако толерантно као игдје на свијету. Ми смо већ толико пута нагласили, да нигдје нијесу богомоље турске у толикој безбједности као код нас, да се нигдје тако савјесно као код нас не пази, да се иновјерцима не такне у њихову вјеру и њихове вјерозаконске адете, да нигдје није турска брада и турска чалма под толиком заштитом као у нас.

С те стране није могло бити несносно истијем мухамедовцима у Подгорици црногорско господарство.

А с друге које стране још мање разлога могу имати да буду незадовољни. Ми у Подгорици, кад смо је заузели, нијесмо затекли ни гимназија ни универзитета ни жељезница ни фабрика, па да би мухамедовски Подгоричани данас морали жалити што свега тога немају. На против наша управа. од како је узела Подгорицу под своју власт, завела је и установила у Подгорици многа опште корисна државна уређења, којијех тамо прије није било и за која су нам сви Подгоричани (осим једнијех завјереника) пуно благодарни.

Кад све то беспристрасно просудимо, онда морамо доћи до закључења. да узроке велеиздајничким појавима у Подгорици ваља тражити на другом мјесту а не у Црној Гори.

Као свуд у свијету што бива, тако је и код нас иза турског господарства у Подгорици међу масом доброга и честитог народа од све три вјере остало нешто и кукоља. остало људи који су живјели не од свога поштенога рада него од пискајех услуга које чинише турскијем пашама и гувернерима тада. људи који на тај начин не само заслуживаше хлеб насушни него се управо помогоше и обогатише на штету јадне раје којој су љуто пијахали.

Розуми се да ови људи. из побуђења најниже руке. морају жалити за промјеном, која је њих лишила једнога од најиздашнијих и најрахатнијих извора њихове моћи. њихова богатства. Ови људи не могу за своју радњу под турским господарством наћи никакве замјене у Црној Гори, и с тога они још једнако висе о Турској.

А Турска је опет у њима нашла згодно оруђе за своје планове против Црне Горе. и отуда — велеиздајнички појави у Подгорици.

Ови су ухваћени у злу дјелу и Књаз им је великодушно опростио. Но ако им је ово за први мах и опроштено. нека ни у сну не помишљају да би им овај опроштај могао служити на охрабрење за подобна дјела. Јер Црногорци, колико су вољни да са свјема својијем сударжавјанима дијеле добро и зло као са равном браћом својом, колико су свагда готови да пазе на свачију вјеру и закон, толико су опет у крајњој мјери будни за интересе свога Књаза и своје отаџбине и могу да постану неумолими и немилосрдни спрам сваког који Црној Гори о глави ради.

Нека се дакле добро на ум узму сви којима је почела за клобуком и нека избију себе из главе да би им и по други пут помогла интервенција великих сила као што им ни ови пут није помогла она него једино великодушност нашега Књаза.

Рад неколико удворица турскијех, који о турском бакшишу живе. не смије се више допустити да се у немир стави читава једна покрајина наше државе и да у подозрење падну људи чисти и невини.

Кривцима не ће бити милости и суђе им се строго по закону.

Бој Дервиш-паше с Арбанасима.

У странијем новинама чита се много како је жесток био бој Дервиш-паше с Арбанасима прије но што је ови уљегао у Уцињ, како су се Арбанаси читаво 10 ура борили као лавови, како су четири пута узбили низам, како је низама погинуло више од 1000 и т. д.

Све је то проста лаж. Ми смо се потрудили да добијемо истини вјеран извјештај о походу Дервиш-пашину на Уцињ и о тобожњем боју који је имао с Арбанасима.

Ми смо такав извјештај добили и ево га овдје саопштавамо својијем читаоцима и свакоме ко је рад истину дознати у тој ствари.

»Дервиш-паша, по што је већ био заузео од прије мост Св. Ђорђија без отпора, почем се стража од једно 30 Арнаута који су га чували натраг повукла била, и пошто је метнуо штице и поправио исти мост којега су били Уцињани оштетили и прекинули, у понедјељник 10 (22) Новембра прије по дне изда налог Осман-паши да са неколико војске низама и топовима пође заузети позиције од Зогаја и Мали Бријег. Украј ове пошљедње горе у једној дубрави, било је намјештено око 300 до 350 Арнаута, све Скадрани и из околице скадарске. Када се низам приближио овијема до пушкомета, стану Арнаути пуцати из пушака и њих и неколико побију. Низам тадар разметну се, а у толико прими команду да пуца, но не управ у Арнауте, но онако

зише њих у вјетар, теке да их препану, да се измакну. Арнаути наставе пуцати на низама. Тадар паша изда заповијест, да сви табори пођу у напријед и да пуцају у истину на Арнауте, а у исто вријеме да их почну бити и из топова.

Арнаути, како се први огањ из пушака од редовне војске просу на њих и падне неколико мртвијех и рањенијех а између пошљедњијех и њихов главни вођ Јусуф-ага Соколовић, почну се одмах повлачити натраг, али имајући добру позицију и обрану од дубраве могли су се измаћи без бјежања и тако пођу исту вечер у Уцињ.

Овако казују да је било исти Скадрани, који су у истоме боју учествовали. Они сами кажу, да су побили оно мало низама у почетак доклен ови нијесу истинито почели пуцати на њих, а заметнули су исти бој највише из узрока тога што су се надали да низам нема заповиједи да на њих пуца већ да ће се вратити. Али по што је низам прву ватру оборио над њима, они нијесу ни помислили за даљи отпор туди, јер су били у малини, већ су одмах почели повлачити се натраг, и придодају и то: да је низам хотио њих тјерати, не зна се би ли који могао скапулат и утећи.

Када су ови скадарски Арнаути дошли у Уцињ, преставили су Уцињанима како би добро било да се спреме на отпор и да саставе све своје силе са осталом војском од лиге која се ондје налазила, па да на ново дочекају Дервиш-пашу са војском и да му се опру. Но Уцињани одговоре им: да се они не могу изложити опасности да изгоре у кућама заједно са својијем фамилијама. Опет Тетовци и Дибрани одговоре: да они нијесу дошли да се бију с војском царском, већ само када би било са Црногорцима. И тако се војска лигина разиђе и стану бјежати и враћати се у Скадар кудијен ко боље мога'.

Дервиш-паша са војском пренђно је у понедјељник у Зогај, а у уторник уђегао у Уцињ без икаквог и наимањег отпора.

У ономе догађају (јер да је био прави бој, то се не може рећи) није било већ само 3 до 4 Уцињана и неколико Турака из околнијех села, а Малисори и Шкрељи, који станују у исте предјеле, нијесу хтјели да се бију.

Како Уцињани нијесу хтјели бити се у за њих одсудном часу, то значи да није било по њиховој вољи ово наметнуто им упирање противу Црне Горе, а ето и показа се колико вриједи у истини оно велико јунаштво Арнаута, које њеке стране новине дизаху до небеса и бајаги свијету пријећаху с Арнаутима. У самој ствари било је све ништа и све масло саме турске владе. Није без разлога, ако се узме, да и оно мало праха те је похарчено у понедјељник и оно мало крви те је проливено у исти дан, да је и то све било по наредби исте владе турске, јер ето нико се од Арнаута ни на одговор не узима за учињено упирање с оружјем против царске војске.

Низама рањенијех било је 28, мртвијех 6 али 7. Од Арнаута погинуло је 10, ранило се око 15.

Уцињани почели су враћати се натраг са својијем фамилијама, и по њиховом казивању Дервиш-паша принуђавао их је силом да се свак мора дигнути из вароши и околнијех села.

У Скадру се саставила једна комисија, која је већ одредила 100 кућа турскијех а 50 католичкијех за примање Уцињана; но ово ће бити пуста брига, јер како се види, нико од Уцињана не ће да се сели из Уциња«.

О руско-турском рату.

У часопису француском „Nouvelle Revue“, који су републиканци покренули да направе конкуренцију орлеановачком чувеном часопису: Revue des deux Mondes, печатан је један мемоар о руско-турском рату. Мисли се да је тај мемоар изишао из кругова вел. кнеза Николе, бившег команданта руске војске у пошљедњем рату. Овај часопис „Nouvelle Revue“ доноси сада једно писмо, које одговара на поменути мемоар и носи на себи очевидне знаке да је потекло из руског министарства спољашњих послова. Због важности података које оно садржи, ми га саопштавамо овдје у цијелости.

»У бројевима од 1. и 15. Јуна вашег листа штампани су под прегледом чланци о руско-турском рату, на основу још нештампаних извора; и ови чланци произвели су досталарме. Карактер очевидца, који писац себи заслужно приписује; поуздани извори, из којих он црпи своје податке о догађајима; и сама симпатија, коју он исказује према Русији и њеној храброј војсци, — све ово даје открићима и назорима онај значај, кога је јевропска публика потпуно оцијенила. У толико је жалоснije видјети, што основне погрешке, које су се без сумње поткрале, без воље писчеве, ослабљавају вјеровање у истину његовог казивања. У осталом, и он сам назива свој чланак збирком материјала за будућу историју. Врло је потребно, да историја, која се буде писала на основу материјала, прима овај сам cum beneficio inventarii и да има могућности распознати истину од заблуда. Ми смо убјеђени, да је таква и била намјера писчева. С тога је он допустио другом очевидцу ових великих догађаја, да их претстави у оном изгледу, у коме су му се они представљали с његове тачке гледишта. Истина може бити само у добитку, ако се сматра с разних страна. Поред тога, писац у самој ствари ставља питања на најнепристрасније начин. Он се неподухваћа да их одсјечно ријеши. Он констатује своје недоумице пред поражавајућим противрјечностима. Он се пашти да им нађе објашњење које се да појмити. Он би могао избјећи ову тешкоћу, да није у самом почетку изабрао погрешну излазну тачку. А поименце:

1. Да је рат с Турском био намишљен и ријешен од стране Русије 1876 године и да су за исти чињене припреме.

2. Да је циљ рата била освојење Цариграда.

Изнесав оваке прелиминаре без доказа, као аксиоме, писац је упао у мрежу неразрешљивих нагађања. Ако је рат био тако одавно ријешен и примљен, то зашто га је онда Русија отпочела са онаквим колебањима и недовољном снагом? Ако је Цариград био циљ рата, то зашто је се онда руска армија зауставила под зидинама ове престонице, послије читавог низа побједа, које су учиниле да је поништен сваки могући отпор од стране Турака. Сва аргуметација писчева нагиње на то, да измири међу собом ове супротности, и у жељи да нађе мотиве за њих, он је принуђен, да утјерује, тако рећи насилно, у неподилазеће рамове оне догађаје, којих је он био очевидац, или који су му саопштени били из поузданих и вјерних извора. Његови назори носе на себи траг оне тешке неопходности, која потиче, без сумње из законите жеље, да се до истине дође. Чак и његова симпатија према Русији пати од ове борбе са апсурдом. Он може извести само једно правдоподобно објашњење, или да напада на намјере руске владе или на војне и политичне њене планове. Он би, разумије се, учинио боље, да је претходно измјерио правилност рама, у који је хтио да смјести своју слику, те да нема потребе преобраћати ју у прокустово.

Ево каква је задаћа коју смо ми предузели. Кад би он заиста знао, да Русија није жељела рата, није га тражила, да је она била увучена у рат потоком, који се није могао задржати, да се она не само није одавно спремила за рат, него је употребила све што је могла, да га избјегне и да је се до пошљедњег минута надала да ће успјети у овоме; да је она толико била далеко од предузете циљеви, да уништи Турску и освоји Цариград, да кад је била принуђена узети мач, она није имала друге циљеви, него да се ограничи бојно поље у што мање границе, с тим да добије часног и поузданог мира, — да је све ово знао писац, онда би он заиста дошао до са свим других закључака. Ми ћемо постарати се да му то докажемо или на основу факата само оних, који су свима познати, или оних, које и сам он наводи. Остављемо личности на страну. Лако је прикупити тавна окривљења, у намјери да се послије распростиру на рачун овог или оног политичког агента руског. У овој прилици исто тако је тешко навести доказе за или против, као што је тешко и контролисати их.

Ваља признати, да ма каква да су мнења агената, руска влада има своја сопствена мњења, по којима се она управља. Дакле о њој (влади) ваља судити по њеном раду. Каквог је чина дјелања држала се руска влада, кад је отпочео устанак у Херцеговини?

Она је прва оцијенила опасност од те искре која је пала на буре с барутом. Непрекидно вријење распадајућих се елемената, које је обухватило исток, отпочело је прије 20 година под упливом умног кретања. Ослобођење Италије, дипломатско посредовање Јевропе у Пољској, начело народности, које је са оружјем у руци Наполеон прогласио, нашло је живог одјека у свом хришћанском истоку, пробудило је наде становника и учинило је крај њиховом трпљењу. Ове тежње још су се ојачале, кад је 1873 г. чуло се за зближење Русије и Аустрије. Почем источни хришћани нијесу могли претпоставити, да се Русија може изневјерити својим главним хришћанским традицијама, то су мислили, да сувремена Аустрија придружује к овима и своје традиције. У овоме је смислу било протумачено путовање аустријског императора у Далмацију и савјетне ријечи које је овај владар изговорио својим словенским поданицима. Такви упечатци морали су учинити јак уплив на првобитне народе, раздражене другим питањима.

С друге стране, Турска је, благодарећи помоћи Јевропе, изашла читава из кримског рата; у току 20 година видјела је она, како су западне државе употребљивале сву снагу у њену корист и штедро су помогле њеној финансији, војној и морској снази. Она је већину ових потпомажућих сретстава употребила на војску и флоту, и тиме је оснажила свој војни положај. Она је видјела, да је Јевропа затрпала се у војнама и превратима, који су одвојили њену пажњу од истока. Ово стање ствари пробудило је мусломанску гордост у свој њеној снази и исказала је се у повећаној строгости према хришћанима.

При погледу на овакве елементе очито је било, да устанак у Херцеговини није мали пламичак, него је почетак рата, који се може озбиљно распламтјети.

Тако је било убјеђење руске владе. Шта је она учинила у намјери да отклони рат? Прва јој је мисао била да се обрати јевропскоме концерту, оном истом концерту, који је могао сметати јој, за којим сада теже да се образује, послије бесплодног пролића потока крви. Да би се једнодушност постигла, руска је влада обратила се Аустрији. Антагонизам интереса ових двију држава био је свакад камен спотицања за јевропску сугласност и сваки услов, на који би се сагласиле ове двије државе, изгледаше да би могао рачунати на одобрење свију кабинета. Сугласност ова искључивала је узајамно све тајне смјерове частољубља и могла је се остварити само на земљишту општих интереса. Преговори отпочети су у Бечу. Они су се завршили сугласношћу свију кабинета, изнајприје односно умиравајуће мисије консула, а послије односно познате ноте грофа Андрашија.

Међу тијем догађаји су ускорили да оправдају предвиђења руске владе. Државе су осјећале да су стијешњене уговором од 1856 г. који је се још у неколико очувао у снази, а тако исто и догматом унутрашње независности турске.

У то вријеме још се није сумњало у могућност препорођаја Турске. Притицали су посредовању, да ју поврате на пут спасења, но нијесу се одважили да ју принуде ступити на њ. Дјелање Јевропе, које није имало принудне санкције, остало је бесплодно. Херцеговачки усташи одрекли су покорити се без праве гаранције јевропске, а порта је објавила да не може стварати реформе које је обећала, док усташи не положе оружја. На тај начин сви су се нашли у circulus vitiosus. Међу тим крв је се лила и положај постајао је озбиљнији. Порта се није беспокојила. Становници Херцеговине могли су бити истријебљени или би емигрирати морали. Покрајина могла би бити насељена Черкезима! Како је се одазвала руска влада према овој дилеми? Она је предложила берлинску меморију, базисом којој била је ексекуциона сила, снабдјевена санкцијом јевропског концерта и поименце у форми колективне морске демонстрације, о којој вијећа у кабинети сада, након пет година!

Резултат овог приједлога познат је. Примљен од свију, био је одбачен од инглешке владе. Ми молимо писца, коме сада одговарамо, — да он сам ријеши, — може ли се учинити веза између овог

Листак „Гласа Црногорца“.

КРВАВА УМОБА*)

(истинит догађај у опћини грбаљској 1842 год.).

Шатор пење Угри-Јанко
Ка вилино игралиште,
И јуначко разбојиште,
А на Вучје вијалиште....

Нар. коло.

Петров пост наступио. Читаво Мрчево поље бијаше рано прекривено грбаљским радницима; свак на своју земљу приснуо као пчела на прољетну росу и цвијет, те окопава кукуруз, који свуд по оном пространом пољу бијаше дорастао а на многа мјеста и прерастао. Звече и спрам сунца сјају се на стотине мотика, са којим мљаде и јаке мишице замахују. Натијечу момак момка ко ће више струкова кукуруза окопати. Једни друге задиркивају шалом и подругачицама. Ту се труд тоци у заборавност, само их кади-кад опомене нада, да ће рано предручковати, па ручати и ужинати и при заходу сунца вечерати, а по вечери обично играње и пјевање чак до трећих кокота. Ниједан момак не оћути при весељу да је они дан од зрака до мрака мотиком млатио; не чује и неће да зна за труд, па и не дријемље му се при овакој забави. Дјевојачки скромни поглед уз неки мађвони подсмијех све му троје, као мелем рану, ублажи, и обнови му се живот као орлу послије Јорданског купалишта.

Умобници браства Бо....ћа и она Ма....ћа једни спрам других рађаху при обичној слоги и умјереној шали. Угледаше се једанак са свију страна жене, гдје свака својој моби носи обилати предручак, која боље може, као да је свадба или крсно име. Савремено дође јело објема умобницима. Посједаше један спрам других на неколико корака далечине. Умобници првог наименованог браства бијаху умолили свог попа да могу они дан мрсно јести, а он им подусловно допусти, да домаћин чија је моба пошље цркви сеоцкој вештану свијећу од литре, оку уља и по литре тамјана. Пошљедњи умобници не хћеше Петров пост премрсити.

Младост као младост, нешто у шали а нешто и збиља почеше се при ручку једни с другим ругати. Први се пошљедњим посмијаваху што посте и у шали нуђаху их, хоћеду ли да им поклоне мало крметине али печена меса, а ови првим осорно одговорише: »Ми нијесмо лутори ни дао Бог, но прави хришћани, а ко свој закон не пази, нема ни закона ни образа«. Ријеч по ријеч дођоше на међусобне густе ријечи и псовке. Старији и паметнији између обје стране замукивају млађе. Моле се с капама у руци и заклињу да се прођу инада, али све у залуд. Десила се оба браства јака; момци и тамо и амо зорни и обијесни; чаша иза чаше вина, угрија им крв а образ затупи мозак. Шала се на збиљу преокрену; од капље устаде ријека јуначког разбојишта, као што Москва од једне искре постаде жртвено згариште. Сад наступи вилино игралиште и вучје вијалиште.

Један између Бо....ћа умобника скочи на ноге, прихвати велику пушку, па ће завикат: »Ко је мој и ко има образа свак као ја«. По овој ријечи даде пушци ватру и једног М....ћа с црном земљом састави. Браство и умобници погибшег не закаснише но огањ на огањ и убију два од нападача а они њима тројицу, осим рањених с обје стране.

Пошто зачуше сви оближњи грбаљски умобници гдје пушка иза пушке пуца, и кад виђоше да онамо мртви и рањени падају, свак к њима отрча кога ноге служе. Но ко ће се усудити да међ двије ватре угази? Вичу, моле и богораде, заклињу најстрашнијим клетвама па и пријете царским и народним судом ако не престану. Све као у вјетар, ни ко чује, ни хоће да чује. Окупише се, у колико би човјек дланом о длану ударио, около стотину оружаних Грбљана, и у име свију завикаће један најстарији: »У миру о људи, кумимо вас од неба до земље па у накрст земље и свијета!« па настави: Од које стране сад пукне пушка, све ће наше на њу и жива пиличника нашим пушкама претећи неће. — Свак руке низа се ако му се и неће, премда су срца код сваког борноца пребујала, мозак узаврио а све и сва пред очима крваво. Јачи дођоше те их с мјеста раздвојише. Девет момака, све бољих од бољега, по кукурузу један до другога леже: три мртва а шест смртно рањени. Направише толико носила и сваки своје месо дома. Сви присутни Грбљани одпратише их до опће цркве светога Саве, да се не би између ове двије јаке породице поновила несрећа гора од прве, а оданде сваки свога дотичним кућама понесе.

Мртве копати не смију прије него што царска комисија из Котора не дође и свој посао сврши. Ево сјутри дан комисије и сва четири кнеза од простране грбаљске опћине. Оба браства забрањују лекару да мртве по прописаној дужности реже, но подусловно, т. ј. да им се морају предати пушчана зрна која би се у погибшему нашла. У залуд је комисија њих увјеравала да зрна морају бити у суд однешена, но ипак морала је њиховој лудој жељи угодити. Мртве покопаше, а рањене комисија под испит узе, и пошто је своју задаћу свршила. Но још није несрећа ни започета, то ли довршена.

Четири кнеза, у договору бираних грбаљских главара и попова, прије свега договорише се, како би домаћему злу привремени лијек нашли. Ухватише између закрвављена два браства вјеру до Илијнадне, а уговорише, да се на урочени дан на исто мјесто окупе и по земаљском обичају брацки мир понове. Кнезови су као у руци држали, да ће вјера, као од памтивијека, несломљена заостати. Преварили су се. Живом брату мртви брат свеђ пред очима стоји; крвник крвника кад очима угледа у крви му се претвори, а освета му се сама намеће, и опомиње га на кобну пословицу »ко се не освети тај се не посвети«.

Братство М...ћа бијаху они дан у завађи изгубили једнога брата више но Б....ћи. Угледаше једно момче гдје плахо трчи. Упитају га куд иде, а момче безазлено каже им: »идем за попа да ми причести оца, од синоћ је заковрнуо и не може да крхне«. Поп је спадао пошљедњем братству с којим су се први закрвили. Четверица се њих одаберу намјером да дочекају попа и да га убију. Ко прегне да зло уради, шути и тајна освета крв није у првој згоди; потајни угаљ најгоре опече, а пас који не лаје најгоре уједа. Поп је знао да и у највећој крви сваки поп и женска глава може слободно ходати, а осим овог узакоњеног обичаја знао је, да је вјера до Илијнадне ухваћена, али се није спазио оне ријечи: »небојишу најприје змија упецне«.

Поп Ђуро Б...ћ у исти мах упути се к боњику са причешћем у село гдје крвничко братство станује. Оружје му је у

*) Од глагола »умолити« неколико тежака на радњу за саму храну.

неизбјежном вјечању држава за мирно ријешење кризиса оним утврђењем да Русија жели рата и за то — и тражи повода за њ?

Нама се чини, на против, неоспоривим, да би се криза избјегла и мир био би сачуван, кад би Јевропа, примив приједлоге руског кабинета, још онда учинила ово, што се стара да сада учини. И тако, ова нерадња држава, која је узбуђивала Турску, не страшећи је, и узрујавала хришћане, не дајући им стварне припомоћи — највише је допринијела томе, што је криза затегнута и добила озбиљнији карактер, све док није најзад дошла до неизбјежног рата. Ми се дотичемо кулминационе тачке: ступања Србије а доцније и Црне Горе на позорницу рата. Ја знам да руску владу подозријевају, да је она подстрекавала њих да устану на оружје.

Ја сам лично био свједок онога старања, које је употребила влада, да их уздржи од рата. Но сила ствари често биваача од човјечије воље. Недаћа јевропског концерта осигурала је тријумф Порти. Она је гарантовала њој да неће бити кажњена. Хришћанским народима није остало ништа друго, него сагнути главу, или сјединити се међу собом, те или побједити или умријети, у нади да Јевропа не ће остати неосјетљива према њиховој одважности и страдањима њиховим.

Ми не одричемо, да су Срби рачунали на традицијоне симпатије Русије и да су се надали увући је да их потпомаже. Догађаји су оправдали њихове наде. Но ваља правити разлику међу дјелањем руске владе, која се управља знањем политичког положаја, а тако исто и интересима империје — и међу тежњама народним, које не промишљају и не разрачунавају. Конституцијоне државе радо се прикривају јавним мњењем. Но оне оспоравају то исто право владама неограниченим. То је велика погрешка. Народни покрет, који је обухватио Русију није био јавно мњење у том смислу, јер није потекло из гласања законитих преставника државе. Но овај покрет био је народно осјећање, у толико јаче, што он није био одређен у својим границама. Ако писац баци поглед на историју Русије, дуготрајно господарење Татара, везе, створене хришћанском вјером, читав низ крвавих судара, које је Русија издржавала за Словене, — то ће он појмити, колики су дубок корен оставиле ове вјековне успомене у души и срцу руског народа. Он ће појмити, да при таким осјећањима, страхоте, као што је покољ у Батаку, који је узрујао чак и туркофилску инглешку публику, морало је учинити да се стресе и задрхти цио руски народ и да покрене у неиздржљивој сили не владу, него појединце (приватна лица), да похитају у помоћ хришћанима, за које јевропска дипломација показала се да је неспособна да их спасе.

Самодржавна влада мање је него и која друга кадра стати на пут оваким тежњама народних осјећања. Монарх је у њој нераскидљиво везан с народом. Међу њима нема посредника. То је основ његовој моћи, но оно уједно и указује на његове дужности. Тамо, гдје се конституцијом монарх лако може сакрити за своје министре и оградити своју одговорност, смјенивши их, самодржавни монарх једини се јавља одговорним пред народом. Он се не може од народа одвојити. Оваки потрес народног осјећања одјека у његовом сопственом срцу, особито онда, кад се дјело дотиче онијех осјећања која су се укоријенила по сили народних традиција.

У овим поменце психолошким поставкама, далеко више него у политичким рачунима, историја ће наћи објашњење оног моћног покрета, који је при свом у усиљавању да се умјери — побудно добровољце, т. ј. плахе људе, да похитају у помоћ Србима. Овај инстинктивни покрет имао је, при свем том, битни значај. Он је дирнуо част Русије. Остале државе могле су бити спокојне у својим дипломатским расуђивањима. Неколико Херцеговаца или Бугара више или мање — то за њих није било толико осјетљиво и није им кварило њиховог материјалног спокојства. Руска пак влада није имала слободе уздржати се. Сада је за њу постало немогућним допустити истребљење Срба и добровољаца, који су им похитали у помоћ.

Међутим, чак и у то вријеме никакве војне мјере нијесу указивале на то, да је руска влада гајила ратне намјере. Она је продужавала своју дипломатску радњу, те да бар на дуже вријеме отклони почетак — рата, а у исто вријеме продужавала своје покушаје за умирење. Јевроча, најзад, дошла је у узбуђење и инглешки кабинет сам јој је наустио мисао да се сазове конференција у Цариграду, у намјери да султану објасне оне реформе, које су му препоручиле државе за умирење кризе. То значаше, да су биле узете у обзир справедљиве плашње руске владе, али је већ сувише доцкан било. Отпор Срба почео је малаксавати и Порта, окуражена неоствареном тежњом да се дипломација умијеша, користила се временом за усредсређење војне силе на граници Србије, да ју савлада. Било је узрока бојазни да, докле буде конференција трајала у Цариграду, дјело уништења биће довршено. Недјела турска у Бугарској доста су краснорјечиво говорила каквој ће се судбини подврћи Србија оног дана, кад падне пошљедња тврдиња, која је још уздржавала турски упад, и могло је се предвидјети, да ће Јевропа на супрот ставити овом рушећем потоку само једно страшно оружје дипломатских нота. Је ли могла Русија, видећи такву перспективу, остати у нерадњи? Тек тада, а не раније, руска је влада имала повод за рат а уз то, имајући у виду могућу неопходност, велики кнез Николајевић био је тада позван из Ливадије.

Све, што писац саопштава о изјавама, које је император Вилхелм исказао великоме кнезу у септембру мјесецу, а тако исто и о одсјечном незнању, у коме се је онај налазио односно праве циљеви рата, најзад о краснорјечивим, због свога лаконизма, заповјестима, које су означиле »Цариград« правом циљеву војевања, — све је то изопачење, које нема чак ни сјенке вјероватности. Онај, који је из ближе познат са државним пословима, зна, да се они не извршују таким путем.

Но прије но што је руска влада дошла до крајњег ријешења, она је хтјела да исцрпи сва средства дјеловања, и међу овим најцјелисходнијим чињаше јој се енергичан начин дјеловања, у намјери импонирати Турцима и потстакнути Јевропу. Заиста је очито било, да је поглавита опасност била у томе, што је Порта била убијеђена о нерадњи држава (да се оне не ће умијешати). Турци су били увјерени да ником не ће одговарати, и на несрећу, несумњиво је, да их је тон неких преставника у Цариграду поштравао да се одваже на све. Ко би могао при оваком стању ствари задржати их на граници српске територије? ко би им ста на пут да не опусте ову земљу огњем и мачем? Ко би могао јемчити, да цариградска конференција није ништа друго него комедија, слична онима, које су се раније разигравале на истоку? Гдје би се зауставило ово страховито крвопрољиће, против кога су све више кипјела осјећања руског народа? Је ли требало ишчекивати да истребљење буде довршено и да се рат прекрати, кад нестане бораца? Јевропске државе, може бити могло би таке учинити, но Русија није могла. С тога је неизоставна потреба била показати Турцима да у крајњем случају има бар једна држава, која је намјерна да им отпора даде, ако би се десило, да они пријеђу границу.

Политички преглед.

Јевропска **дунавска комисија** приступила је своме раду, а и раније би то већ учинила, да је турски комисар приспио на вријеме у Галац. Порта је преко Каратеодора ефендије уложила протест против форме у којој је бугарска позвана да учествује при изради реглемана за дунавски простор од Галца до Ђердапа. Чланови комисије намјеравају, као што јавља „Pol Corr-ија“, да на који начин воде рачуна о гледишту портином, и надају се да ће је помирљивом изјавом ублажити. О држању Румуније у том дунавском питању даје нам објашњења оно мјесто у румунској престоној бесједи, на коме кнез Карло наглашава интересе које Румунија има у том питању, и обриче да ће његова влада умјети и хтјети да брани и чува оно, што је у смислу уговора, а по начелу слободне пловидбе корисно по земљу. Из тога се даје извести да Румунија рачуна на потпомагање од стране неких великих. а као што „NeueF. Presse“ дознаје, бечка влада већ помишља на уступке, који би могле да задовоље Румунију.

* * *

О садашњој стадији **грчкога питања** пише »Ново Вријеме« ово: »Не би било с горега, да они што приредише концерт јевропски ради пресије на порту, разријеше овај аритметични задатак: кад они за неколико мјесеци нијесу могли принудити владу турску да преда Црногорцима једно мало парче земљишта, онда за колико година неће Епир и Тесалија бити предани Грчкој? У резултату ће и знаћи јамачно не једна десетина година. Па и сами Грци не увиђају овај рачун. У Атини је вријење. У скупштини се бесједе ватрене бесједе: већина је бесједника за рат с Турском. Јевропа је досудила Грчкој двије турске провинције на берлинској конференцији. До Грчке стоји да их заузме силом уз припомоћ или без припомоћи великих држава, ако порта није рада да их преда драговољно. Оваким тоном бесједе и народни посланици и министри грчки. Разумије се, да се народно осјећање распаљује све више и више. »Трговци и богаташи желе тако исто рата, као и сељаци и војска«, каже дописник Daily News-а. Војска је мобилисана па како се већ не може распустити да се не убије државни ауторитет, то је министарство изискивало и добило знатан кредит да издржава мобилисану војску читаву годину дана. Скупштина је одобрила суму, али те суме нема у касама. Тражи се зајам на берзи париској. Грчке банкарске куће, што их има по свима престоницама и приморским варошима јевромским, притичу у помоћ са зајмом. Сваки поштански параброд довлачи у Атину мале партије добровољаца из грчких насебина с истока, партије од 100 и 300 људи. Добровољце дочекују у Атини одушевљено и проводе их свечано по улицама, ратоборно одушевљење расте. Атинска влада чека а не може да дочека ма какав дипломатски заплет с портом, те да доведе ствар до ултиматума, до рата уздајући се у потпору бар од стране не колико јевропских држава. Комундурос је у скупштини одговорио на једно питање: да није ни поштом ни телеграфом добила влада никакав савјет од западних држава и Инглешке, да не чини никакав пренагљен корак. Дакле то ће рећи — Грчка може учинити и пренагљен корак. Јевропа јој не ће замјерити.

Но чим ли ће се све то свршити? Да промотримс ствар без грчких наочари. И ако странске новине доносе дугачке ordres de bataille грчке војске, и ако и сами Грци броје своју војску на 60.000 људи, ипак се сама Грчка не може борити с Турском, ма да се Турска и налази сад у сиромашном стању. Порта још има војску од 100.000 људи. У пошљедње вријеме она је почела појачавати своје посаде у Епиру и Тесалији, а друге трупе слати на границу Источне Румелије и у Македонију. Узмимо да је и код Турака лоша спрема, ипак на турској страни стоје два важна услова: окушана у рату војска и војсковође који су се добро извјежбали у пошљедњем рату. По свој прилици Турци би веома ласно изишли на крај с Грцима. Као што изгледа ни Грци се не надају успјеху. Њихови новинари и неки министри веле, да је боље и претрпјети пораз на бојном пољу те тим изазвати интервенцију јевропских држава, него чекати у садашњем неизвјесном положају.

Грци су читавих пет година стрпљиво чекали. Нијесу хтјели да се без икаква риска користе најзгоднијим моменатом, кад је руска војска сломила готово сву силу турску у Јевропи и пресјекла свезу између Цариграда и грчких провинција. Кад се ово узме на ум онда се садашњем нестрпљењу грчком мора тражити врело у каквим било упливима и обећањима дипломатским са запада. И ако је Гледстон изговорио онаку бесједу на банкету код лорда мјера, ипак се по осталим знацима опажа јака агититорска акција инглешка у источним стварима, Инглези намјеравају да ускоре расправу источну, коју континенталне државе желе. Да ли уцијеска ствар не буде имала задатак да скрене пажњу чланова јевропскога концерта, те да не виде

крстатој торбици, с којим не убијају по ријече грјешне душе које свијет мијењају. Кад наљезе у клапац гдје га осам очију низ четири нанете пушке, за зло справне, очекују, мртав паде прије но што је глас пушака чуо. Што ова обијесна четири убојице урадише, ни све четири грбаљске кнежине, па ни читава Бока Которска не могу сад попу помоћи.

Овакови до сад нечувени смртни гријех није требало гласити. Кроз четврт сата сва је кнежина дознала, а они исти дан читава опћина па и которски суд: Погинуо поп под освећеном свједом брадом, носећи причешће, требник и петрахиљ у црквеној торбици!!.. па погинуо про вјере! То у народу значи нешто крупно и много више но ико може себи уобразити.

Илијиндан се сад не може чекати кад је урочено да се Грбљани састану и међу двије породице мир успоставе, но сјутри дан ево ти из Котора комисије и свију грбаљских кнезова, попова и свију главара ко је од посла. Комисија, кад је њезин посао свршила, вратила се у Котор. Грбљани се окупише пред саборном црквом светога Саве, намјером да по себи чине пријеки суд над четири злочинца, који убише попа и преступише божју и народну. Ево дакле

Истрага учињеног убиства.

Један кнез. Камо вас господо кнезови и остала браћо Грбљани! Ево се међу нама догоди безакоње, које се никад није нигдје догађало! Убише нам попа носећи причешће умирајућем хришћанину и про, међу нами, ухваћене вјере. На нас паде нова клетва и вјечни укор, да нас сва Бока претом показује. Ово се нечувено зло сваког грбаљског образа такнуло, а смртни гријех све седам небеса продрло. Да се земља потресе, да небо на земљу пане и крваве ћускије да на нас падају, још би мало било. Бог је благ и милостив, не ће да на нас свој праведни гњев просипе као на Содом и Гомор, јер види, ако смо и грјешни, да нијесмо сви злу кривци. Кад смо данас на окупу, дајте да овоме злу и општој срамоти тражимо лијека. То Бог и људи од нас траже и очекују. Ја бих да зле злом казнимо, нека се свијет у њих огледа и калижи. Сад што би ви браћо говорите? пристајете ли или не?

Сва три кнеза. Пристајемо кнеже а ко не пристаје нека се јутрос пред нама личи да није Грбљанин. — Свак шути.

Најстарији поп. Кромчија пише: главу за главу, око за око, зуб за зуб; али по земаљскоме суду попова једна глава вриједи других дванаест. Сад ви судите, могу ли оне четири главе за покојног попа поткрити? Сад добавите крвнике на сриједу, па која се најбоља рекла, та се у господа Бога стекла!

Кнез оне кнежине. Попе! и ја сам с тобом, и вазда сам се брацког штапа држао. Али ко ће у планини вукове, а соколе по облацима похватати? Они, пошто зло учинише, побјегоше бестрва. Бог једини зна на коју страну, па и да знамо, не би их ловачки бизини достигли ама ако су они побјегли, остали су њихови рођаци и браствници, па их добавите, и чујте што говоре. — Послаше за све домаћине браства М...ћа. Дођоше и упиташе их

Други кнез. Што урадисте, Бог вам судио! Гдје су ваша браћа а свакојег Грбљанина крвници? Њих на сриједу или ћете ви за њих главом платити....

Најстарији М...ћ. Господо и браћо! У свако грбаљско зло и добро ми смо вазда били дионичи, па и у које наши обијесни браствници урадише. Ако су нам и браћа, подијељени смо и свако му се име зна; сваки при себи своју главу па душу и образ носи. Ево нас свију с вама заједно; данас се за увијек пред Богом и вама личимо. Ако смо вам криви што смо живи, ево нашијех глава а ваших сабаља; лијевом руком за прчин а десном иза ушију. Знамо да је мучно и с једним браством ратовати а камо ли са свијетом.

Свак умукну, нико ни у нос. Свак се заниио у крупне мисли. Млађи очекују шта ће старији проговорити.

Један поп. Знате ли Бо....ћи, је ли се у пок. попа торбици нашло свето причешће здраво у својој кутији, или је по чем оскврњено љуцком крвљу?

Брат пок. попа. Здраво и чисто као што га је покојник из цркве изнио. Ја сам први над њим дотрчао, и први завикао: »ко је витез, погибе ми брат!« Прихватих торбицу у којој нађох и свето причастеније, требник, петрахиљ, два грумка тајмана и свјећицу воштану.

Рекоше да сви домаћини од оба закрвављена браства одступе. Сад народ пред црквом заостаде. Четири кнеза и сви грбаљски попови одвојише се мало на страну. Послије неколико разговора и сложног рада, склопише начин, па пред народом и ратујућим браственицима изрекоше слиједећи

Међународни суд.

Дознадосмо све потанко како је несрећа започела и како је свршила. Виђосмо да четири М...ћа. про вјере учинише крвно и нечувено ђело убивши свог попа, те заслужише да га њиховим главама данас плате на наше очи, али побјегоше знајући што их чека. Чусмо оправдање цијелог браства М....а, који се за увјек личише убица своје браће и рођака. Признадосмо да се преклоњена глава није никад сјекла ни грана тресла с које сама крушка пада, те их нађосмо ни сјетне ни честне *) и опрасмо их од сваке крводужбине спрам братства убијеног попа Ђура. Промислисмо да нико од двије смрти не умире но од једне суђене, зато рекосмо: ако би се четири убојице, за учињени самртни гријех, покајали предавши се царском суду у руке, и били би по законику осуђени, онда пошто сврше своје године тамнице, да се опет сви домаћини грбаљске опћине на ово исто мјесто састану, и по земаљском обичају обје породице умире, а дотле нека је међу њима тврда божја вјера У најпотоњу осудисмо: ако се не би злочинци, најдаље кроз годину дана, суду предали, остаје слободно покојног попа братству гонити их пушком у руци, па ако би којега од њих или сву четворицу убили, рекосмо: који би Грбљанин освједочно суду ко их је побио, да је проклет и анатемисан, него кад би којег свједока суд питао: ко уби М...ћа? нека одговори: пушка. — А чија би пушка? — Грбаљска. — Ма којег Грбљанина? — Свакојег који љуцког образа има а јуначко оружје наше. — Сад браћо! који од вас на ови наш брацки суд не пристаје, рећи ће један поп, нек се одвоји на страну да га видимо и да га се лучимо. — А један старац из народа завикаће: ко не пристаноо, да да јаки Бог, утрла му се три сјемена: љуцко, скоцко и земаљско. — Сав народ: Амин, да Бог да!

Вук Врчевић.

како се епрема озбиљнија по својим послѣдицама експлозија на грчкој граници?«

* * *

У **Србији** имају се сјутра у недјељу 30. ов. м. у цијелој земљи предузети и свршити избори за скупштину, којој је састанак заказан за 8. Децембар ов. г. у Београд. Како новине јављају, изгледи су сигурни да ће влада у скупштини имати велику већину. За опозицију (странку бившег министарства) кажу да ће имати на скупштини до 30 гласова.

* * *

Из Париза оглашена је **брошира војводе Деказа**, која још није ни изашла, а већ се због ње дигла читава граја у дипломатском и новинарском свијету. Бивши министар покушао је у тој књизи од осам одсјека, да обрани француске конзервативце. Људи од 12. (24.) Маја, тврди писац, да пореметише све планове Бисмаркове, кад ступише на владу, јер се не латише оних повјерљивих демонстрација, у које Тијер увијаше свој одношај к њемачком канцелару и Мантајфелу. Бисмаркова преписка с Арнимом доказује, е он мишљаше, да 1870-огодишњим ратом није Француску доста ослабио, те с тога употребљаваше сва могућа средства, не би ли је из њене ресерве измамио. Тако се час због овог, час због овог на њу жаљаше, а те жалбе не біеху ништа друго, него изазивања; оптуживаше је, као да је она у дослуху с Карлистима и њемачким ултрамонтанцима и шта ту још не би. По што се француска дипломација свим изазивањима знала извити, лати се Бисмарко крајњих средстава. Почетком 1875 год. објаве прајски листови и агенти, као да Њемачкој погибао грозн од француског оружања. Конзервативна дипломација одбије ударац, изјавивши искрено своје мирољубиве тежње. Бисмаркове денунцијације доведу дотле, да су му са свију страна препоручивали, нека Француску остави на миру (савјети Горчакова и Дербијеви), а француској влади, нека војену организацију што прије доврши. Кад њемачки државни канцелар виђе, како Јеропа није вољна, да Француску на ново изда, гледаше, како би европску слогу пореметио. Неколико мјесеца по том букне источно питање. Почетак бјеше незнатан, али конзервативна дипломатија не даде се омахнути, она закључи, да се ресервно влада, потпомагаше изјаву Аустро-угарске владе (реформна нота, берлинска споменица, цариградска конференција, лондонски записник), која цјелокупност отоманског царства већма очува, него берлински уговор и инглешко-турски малоазијски уговор. Ту почиње одговорност републиканаца. Компромитовање почиње Макмахоновим падом, вели војвода Деказ, те долази до закључка да Француска нема данас савезника, осим Криспија, који негда европски радикализам против Француске подбадаше, осим Хартмана и нихилиста. Однošаји конзервативаца према Берлину, бјеху увијек учтиви, коректни; републиканци хтједоше интимне повјерљиве однošаје према Бисмарку, који то нагласи закључком Аустро-Угарско-њемачког савеза. Тај савез бјеше још 1875 на плану и покушан, али би осуђен, што му се Аустро-Угарска опираше. То су у главном понајважније мисли Деказове. У брошири даље интерпелује још Деказ владу о њеним намјерама, денунцира Гамбету као да он гаји ратоборне намјере, преклиње владу да се не упушта ни у каке пустоловштине, те да дивизију бродовла по што берлински уговор буде извршен, дозове на траг. Деказова је брошира наперена нарочито на унутрашњу струју, која данас у Француској влада, по због њених спољашњих однošаја, који у разлагању долазе у обзир, поклања јој се ван Француске велика пажња.

Домаће вијести.

Цетиње, 28. Новембра.

— Као лани тако је и ове године у сриједу 26. ов. м. достојно прослављена светковина св. ђорђијевског реда, која је лани установљена зарад успомене на јуначка дјела и зарад одликовања оних јунака, који су се одликовали личним јунаштвом у бојевима црногорскијем. Већ се у ози тога дана примјетило да се на Цетиње са свијех страна окупљају лица која се обично овдје не виђају, али су ипак свакоме мила и позната са лијепога јуначког имена њихова. Ту су већ окупљени у уторак на вече разне војводе, сердари, капетани и други официри црногорски, којима се на грудима сија знак јунаштва: орден св. Ђорђија. У сриједу прије подне, на сами дан славе, по што су се официри тога реда поклонили свом узвишеном Господару, ишло се скупа у цркву на богослужење, иза којег је држан парастос за покој душе оних јунака који су пали на бојном пољу, на пољу части и славе, за свога Књаза и отаџбину. О парастосу чинодјејствовао је наш високопреосвештени г. митрополит Иларион су више свештеника, а присуствовали су, осим Њ. Височанства Књаза и свијех присутнијех официра св. ђорђијевског реда, још и многи чиновници црногорски и велик број народа. Исти дан по подне био је у свијетлом двору сјајан обед, на ком је Њ. Височанство благоволио почастити своје врле јунаке. У четвртак и петак разишли су се ови наши гости својијем кућама, понесавши са собом лијепе успомене на овогодишњу светковину св. ђорђијевског реда.

— Како нам пишу из Баошића, сједињена флота европска, која је стојала у которском заљеву поради питања уцињског, сада, по што је то питање већ ријешено, разрјешила се и она сама, по дотичном налогу од својијех влада, од своје дужности и пошла је свака на своје опредјељење. При раетанку бродови су узајмице једни другијема одавали уобичајене почасти метцима из топова и издизањем застава.

— Вријеме је у нас још једнако необично лијепо и ведро; температура стоји још на необичној за ово доба године висини, и тек се почела од четвртка осјећати мало јача студен пухањем вјетра источног проузрокована.

ТЕЛЕГРАМИ „ГЛАСА ЦРНОГОРЦА.“

БЕЧ, 23. Новембра. — Флота руска полази из которског заљева у Напољ да се стави на расположење великом војводи Срђу Павлу који путује у Италију.

АТИНА. 23. Новембра — Комундурос изјавио пред народном скупштином да је програм владине политике: акција, и да је Грчка принуђена да потражи помоћ у Јеропе ради извршења одлука берлинскијех. Нема ништа што би се могло узети као знак да велике силе не ће пружити Грчкој ту помоћ. — Сопровуло поднесеће предрачун за 1881 рече да ће влада држати под заставом 80000 редовнијех војника, и да ће јамачно позвати под заставу и народну гарду.

ЦАРИГРАД. 26 Новембра. — Данас је овдје држано ванредно министарско вијеће, на којем се расправљало питање о граничном спору са Грчком. Одлучено је да се као потоња концесија уступе Грчкој границе означене у ноти од 3 Октобра, у којој се искључују нарочито Лариса. Мецово Јањина и Чамурлиј. Још је одлучено да се потражи издашна потпора у великијех сила против захтјева грчкијех и против отвореног оружања Грчке, које приморава порту да се и сама оружа и спрема.

Изјава.*)

У цијењеном овоме листу бр. 45. чита се један допис из Баошића, који се бави о мојој личности. Догађај, који се између мене и г. г. руских официра догодио, познат је потанко свакоме овдје а најбоље г. г. официрима француским и талијанским, који су очевидци били мојему понашању и дошљедно свједоци мојим тобожњим захтјевима. Није се тицало толико о убијеној мачки, како би хтио безимени дописник с намјером тобож да ме у подругу и подсмјех стави, него о начину којим сам био сусретнут ни крив ни дужан. Наш народ вели да лијепа ријеч златна врата отвора, па овдје све лежи.

Баошић, 20. Нов. 1880.

Владимир Цвјетковић.

*) С овим нек је свршена ова ствар у нашем листу. У.

Књижевни оглас.

Народна Библиотека

Брће Јовановића.

Изишла је свеска 2.

Хусари на полици

са словенског Н. Ф. Ерјавца.

16 н. (35 пара).

Добија се у свима српским књижарама. — Претплата на 24 свеске ф. 3.50 (7 дин.) а појединa 18 н. (40 пара) и онда шаљемо ми о нашем трошку сваку свеску уредно. — Излази сваких 14 дана 1 св. — Новац молимо у напријед с пошт. упутницом.

У Панчеву.

Књижара браће Јовановића.

Объ изданій въ Москвѣ политической и литературной газеты

„Востокъ“

(годъ 3-й)

безъ предварительной цензуры.

Газета »Востокъ« служитъ органомъ восточныхъ народностей и въ продолженіи двухлѣтняго своего изданія приобрѣла значительный кругъ читателей въ средѣ славянъ, грековъ и румунъ. Въ будущемъ году редакція предполагаетъ издавать газету не менѣе 2 разъ въ недѣлю. Корреспондентовъ газета имѣетъ во всѣхъ государствахъ Балканскаго полуострова и Австро Венгріи. Кромѣ того многіе изъ извѣстныхъ славянскихъ и греческихъ публицистовъ принимаютъ участіе въ газетѣ. Въ Сербіи газета »Востокъ« есть самая распространенная изъ русскихъ газетъ и пользуется особымъ сочувствіемъ. Цѣна газеты для заграничныхъ подписчиковъ за годъ 10 р. и за полгода 5 р. Подписка принимается: въ Москвѣ въ редакціи »Востока«, у малаго каменнаго моста, д. Полякова; въ Бѣлградѣ у Сербскако митрополита. (2—3)

ОД УПРАВЕ.

Госп. Р. Ј. у Дубровнику. — Примили смо од Вас 2 ф. 20. н., и то 1 ф. 50 н. за тромјесечну претплату г. Р. Д. на »Глас Црногорца« а 70 н. у име послатијех Вама 5 бр. истога листа. Но како је нама г. барон М. већ платио овдје за исте бројеве те смо вама послали, то изволите располагати су 70 новч.

Г. Александру Катићу у Кпину. — Примили смо од г. Рамадановића Вашу претплату 1 ф 50 н. на »Глас Црногорца« и лист Вам уредно одавде иде.

Књижевни оглас.

У течају прошле недјеље стигле су нам и могу се у нас добити ове нове књиге:

ОСВОЈЕЊЕ НИКШИЋА. Спјев Сима Поповића . . . . . ф. 1. — н.

ПОУКЕ О ВАСПИТАВАЊУ дјеце у родитељској кући, За образованије српске матере и за употребу у вишим дјевојачким и учитељским школама написао д.р Војислав Бакић професор . . . ф. — 70 н.

О МЕХАНИЗМУ у школској настави. Предавање д.ра В. Бакића професора . . . ф. — 20 н.

МОЛСКА МУДРОВАЊА Новака Радонића, која су од више година у разним листовима под знаком »Н.« излазила. Књига I. и II. скупа . ф. 1 80 н.

ДОМАЋЕ ЖИВОТИЊЕ. Ручна књига за учитеље основнијех школа приредио Мита Нешковић учитељ . . . ф. — 60 н.

ЖАЛОСТАН БАДЊИДАН, слика из народнога живота од Петра Деспотовића . . . ф. — 15 н.

НОВОСАЂАНИН календар за 1881 . . . . . ф. — 20 н.

Цетиње. 20. Новембра

Књижара Ј. Павловића.

ПОШТАРСКИ

ЗИМЊИ РАСПОРЕД

поласка и доласка пошта од данас до свршетка Марта 1881.

ЛИСТНА ПОШТА полази са Цетиња за Котор у недјељу, уторник, сриједу и петак. Предавање до 11 ура у јутро.

Долази из Котора у понедјељак, уторник, сриједу и четвртак. Раздавање у 2 уре по по дне ако пароброд стигне на вријеме.

ДЕЛИЖАНЦА полази са Цетиња за Котор у недјељу у 6 ура у јутро. Предавање у суботу до 5 ура по подне.

Долази из Котора у понедјељак. Раздавање у 2 уре по по дне.

ЛИСТНА ПОШТА полази са Цетиња за Ријеку, Бар, Даниловград, Никшић и Подгорицу у понедјељник, сриједу и суботу. Предавање до 11 ура у јутро.

Долази с Ријеке, из Бара, с Даниловграда, из Никшића и Подгорице у уторник, четвртак и недјељу. Раздавање у 10 ура ако пошта стигне на вријеме.

ДЕЛИЖАНЦА полази за Ријеку, Бар Даниловград, Никшић и Подгорицу у сриједу. Предавање у уторник до 5 ура по по дне.

Долази у четвртак. Раздавање у 10 ура пред по дне.

Канцеларија је сваки дан отворена од 8 ура до 11 у јутро а од 3 до 5 по подне.

Цетиње, 20. Септембра 1880.

Управитељство

Књ. црногорске поште.

ТЕЧАЈ БЕЧКЕ БОРЗЕ.

Од 28. Новембра 1880.

Државни дуг у сребру .	7290.
» » » банкама .	7380.
Златна рента	8870.
Лозови од 1860 . . .	13165.
Банчине акције	824.
Кредит	29140.
Лондон	117[illegible]0.
Ц. кр. цекин	558.
Наполеон	939.
Државна марка	5820.

Народна привреда.

ТРИЈЕШЋЕ, 18. Новембра. — Разна роба на нашем тржишту имала је ове недјеље слиједеће цијене:

		ОД		ДО	
		Ф.	Н.	Ф.	Н.
Восак примерски и угарски	за 100 кил.	—	—	—	—
Кафа порторико . .	»	105	—	116	—
С. Доминго . .	»	76	—	84	—
Рио према врсти.	»	65	—	85	—
Цукар аустријски .	»	33	50	35	—
тучени . .	«	30	50	32	25
Цвијеће траве бухаче		145	—	190	—
Наранче скрињица .	»	2	50	4	25
Карубе пуљешке .	за 100 кил.	12	—	—	—
левантинске .	»	6	50	9	—
далматинске .	»	—	—	—	—
Смокве Каламата . .	»	20	—		—
пуљешке . .	»	16	50	17	—
Лимуни скрињица .	»	4	—	6	75
Бадеми или мандуле пуљ.	»	92	—	98	—
далматинске .	»	—	—	—	—
Љешници	»	27	—	38	—
Шљиве	»	17	—	1[illegible]	—
Пшеница руска . .	»	12	50	12	75
угарска .	»	13	—	—	—
галачка . .	»	—	—	—	—
Кукуруз (рументин) руски	«	—	—	—	—
угарски . .	»	—	—	—	—
Раж	»	10	75	11	—
Јечам	»	7	50	9	—
Зоб угарска . . .	»	7	—	8	50
арбанска . .	»	—	—	—	—
Пасуљ (фажол) према врсти робе . .	»	8	—	13	—
Боб	»	—	—	—	—
Лећа	»	14	—	14	30
Ориж талијански . .	»	17	50	22	50
инглешки (китајски)	»	14	—	16	—
Вуна босанска . . .	»	100	—	115	—
морејска . .	»	125	—	130	—
арбанска . .	»	125	—	—	—
истарска . .	»	—	—	—	—
Штице копушке јеловице	»	47	—	90	—
штајерске »	»	51	—	70	—
Греде »	»	10	20	13	50
буквице . . .	»	7	50	12	—
Уље итал. ниже врсте	»	41	—	42	—
» најбоље .	»	54	—	68	—
» средње врсте	»	—	—	—	—
далматинско .	»	41	—	—	—
истарско . . .	»	41	—	—	—
Камено уље у барилу .	»	14	25	14	50
у кашетама	»	17	25	17	50
Коже стројеве . .	»	165	—	185	—
сухе воловје .	»	—	—	—	—
далм. ист. и бос.	»	70	—	100	—
јагњеће . .	за 100 ком.	90	—	100	—
далматинске	»	60	—	90	—
козје . . .	за 1 кил.	—	65	—	75
вунене слане .	»	—	60	—	65
сухе .	»	—	55	—	70
зечје	за 100 комата, у сребру	28	—	35	—
Бакалар	за 100 кил.	22	—	28	—
Сарделе 1 барио		13	—	25	—
Витриол модри . .	за 100 кил.	26	—	27	—
зелени . .	»	—	—	—	—
Масло	»	65	—	89	—
Лој далматински . .	»	41	—	43	—
Сало	»	—	—	—	—
Маст (сало растопљено)	»	—	—	—	62
Сланина	»	58	—	60	—
Ракија етолитар (100 литара) .		61	—	162	—
Галвићи истарски	за 100 кил.	30	—	—	—
Руј	»	9	—	—	—
истарски . . .	»	8	50	—	—
Лишће од јаворике .	»	12	—	14	—
Винске стрготине (Gripula)	«				
силох	»	31	—	48	—
Мед	»	23	—	35	—
Лумбер (јабучице од јаворике) . .	»	12	25	13	—
Пакал барио од 100 килогр. .		3	75	9	—
Цуње (штраце) . .	за 100 кил.	2	—	18	—
Катрам далматински .	»	14	—	16	—
Петролеј	»	15	—	15	50

Уредник и издаваоц Божо Повановић.

У државној штампарији.